

หลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาส กับบันทึกประวัติศาสตร์ที่คลาดเคลื่อน Luang Pho Hin Wat Sri Sutthawat with Misunderstanding Historical Records

ธีระวัฒน์ แสนคำ

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

teerawattano@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพุทธศิลป์และความเป็นมาของพระพุทธรูปหลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งมีการบันทึกไว้อย่างคลาดเคลื่อน จากการศึกษาพบว่าพระพุทธรูปหลวงพ่อกินเป็นพระพุทธรูปศิลปะทวารวดีตอนปลาย ฝีมือช่างท้องถิ่น อายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 เดิมประดิษฐานอยู่ที่บริเวณท่าจำปา บ้านโป่ง ตำบลนาแขม อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ภายหลังพระธรรมวรลังการ อดีตเจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาสได้ย้ายมาประดิษฐานที่วัดศรีสุทธาวาสเมื่อ พ.ศ.2498

คำสำคัญ : หลวงพ่อกิน, วัดศรีสุทธาวาส, พระพุทธรูป

Abstract

This article aimed to study the Buddhist style of art and the history of the Buddha image of Luang Pho Hin in Wat Sri Sutthawat, Kut Pong Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province which had been recorded misunderstanding. The study had found that the Buddha image of Luang Pho Hin is a Buddha image of the late Dvaravati art from local craftsman around the 17th Buddhist century which was originally enshrined at Tha Champa area of Ban Pong, Na Khaem Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province. After Phra Dharma Waranglangkarn former abbot of Wat Sri Sutthawat was relocated to Wat Sri Sutthawat in 1946.

Keywords : Luang Pho Hin, Wat Sri Sutthawat, Buddha image

บทนำ

ในพื้นที่จังหวัดเลยเป็นพื้นที่วัฒนธรรมล้านช้างมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างน้อย มีพระพุทธรูปศิลปะล้านช้างทั้งที่สร้างด้วยปูนปั้นและหล่อด้วยโลหะหลายองค์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาศาสตร์ วิถีชีวิต สังคมและศิลปวัฒนธรรมของผู้คนในลุ่มแม่น้ำเลย ในขณะที่เดียวกันจากหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสมัยทวารวดีในพื้นที่จังหวัดเลย ได้มีการพบร่องรอยหลักฐานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยทวารวดีที่มีความน่าสนใจ อย่างเช่น เสาหินที่พบกระจายอยู่จำนวนมากในเขตอำเภอสว่างแดนดิน และพระพุทธรูปปางสมาธิเมือง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลปะทวารวดี เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาศิลปะการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดเลย (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2558 : 9-19)

บทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “หลวงพ่อกิน” หรือพระพุทธรูปปางสมาธิเมือง วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง (วัดเลยหลวง) ตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดเลยเคารพสักการะ แต่กลับมีการบันทึกข้อมูลเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เคยประดิษฐานหรือสถานที่พบหลวงพ่อกินคลาดเคลื่อนไปจากข้อมูลจริง ทั้งในเอกสารที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานราชการ ป้ายข้อมูลภายในวัดศรีสุทธาวาส และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดการนำข้อมูลที่ถูกต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นรู้จักแทนที่ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนต่อไป

“หลวงพ่อกิน” พระพุทธรูปปางสมาธิเมือง

พระพุทธรูปปางสมาธิเมือง หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “หลวงพ่อกิน” เป็นพระพุทธรูปหินแกะสลัก ปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง 37 เซนติเมตร สูง 54 เซนติเมตร ประดิษฐานอยู่บนแท่นบุษบกในมณฑปภายในวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง (วัดเลียบหลวง) ตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ, 2544 : 97)

หลวงพ่อกินเป็นพระพุทธรูปแกะสลักจากหินในลักษณะนูนสูง มีพุทธศิลป์สำคัญ คือ พระพักตร์แบนกว้าง ไรพระศกหนาใหญ่ ขมวดพระเกศานูนใหญ่ พระรัศมีเป็นรูปคล้ายดอกบัวตูม พระเนตรโต พระขนง (คิ้ว) ต่อกันเป็นรูปปีกกา พระหู (คาง) ป้าน พระนาสิก (จมูก) ป้านใหญ่แบน พระกรรณ (หู) ยาว พระหัตถ์ใหญ่ ขัดสมาธิราบแบบหลวมๆ ห่มจีวรเฉียง สังฆาฏีเล็กและปลายตัดตรง มีทองพระกร (กำไลข้อมือ) อยู่ที่ข้อพระหัตถ์ทั้งสองข้าง ประทับบนฐานกลีบบัว (ค่อนข้างชำรุด) ด้านหลังเป็นแผ่นหินเรียบ แผ่นหินส่วนพระเศียรแต่งขอบคล้ายประภาณชล ส่วนพระวรกายถูกปิดทองทั้งองค์

เมื่อพิจารณาจากลักษณะทางพุทธศิลป์สันนิษฐานว่า หลวงพ่อกินเป็นพระพุทธรูปศิลปะทวารวดีตอนปลาย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ, 2544 : 97) ซึ่งเป็นศิลปะทวารวดีในกลุ่มฝีมือช่างท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบพระพักตร์ที่เป็นพื้นเมือง พระขนงต่อกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรค่อนข้างโต ขมวดพระเกศาใหญ่ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2554 : 56-58) และคงได้รับอิทธิพลทางศิลปะเขมรยุคต้นร่วมด้วย เนื่องจากมีพุทธลักษณะประทับนั่งขัดสมาธิราบ และสวมใส่เครื่องประดับ (ทองพระกร)

ภาพที่ 1 หลวงพ่อกิน หรือพระพุทธรูปปางสมาธิเมือง
วัดศรีสุทธาวาส

ประวัติการพบและการเคลื่อนย้ายหลวงพ่อกิน

เดิมทีหลวงพ่อกินประดิษฐานอยู่บริเวณเนินดินที่มีร่องรอยชุมชนโบราณ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เมืองจำปา” ริมฝั่งแม่น้ำเลย ในเขตบ้านโป่ง ตำบลนาแก อำเภอเมืองเลย บริเวณที่ประดิษฐานเป็นป่าไผ่รกชัฏ ในสภาพที่ถูกทิ้งร้างติดกับบริเวณท่าจำปาริมฝั่งแม่น้ำเลย พระพักตร์มีลักษณะดำคล้ำ ชาวบ้านจึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระเจ้าหน้าดำ” ถึงแม้ว่าจะรู้ว่ามีพระพุทธรูปอยู่บริเวณดังกล่าว แต่ก็ไม่มีชาวบ้านกล้าเข้าไปใกล้หรือแตะต้องเคลื่อนย้าย เพราะกลัวเหตุเภทภัยต่างๆ (ปรีชา ทองเพชร, สัมภาษณ์ : 28 ธันวาคม 2557 ; สิงห์ ไชยสิน, สัมภาษณ์ : 7 กุมภาพันธ์ 2558)

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2498 พระธรรมวราลังการ (หลวงปู่ศรีจันทร์ วัฒนโก) อดีตเจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาส และเจ้าคณะจังหวัดเลย (ธรรมยุต) ขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่พระอดิสรคุณธาร ได้ทราบจากช่างที่มาก่อสร้างพระอุโบสถที่วัดศรีสุทธาวาส ว่ามีผู้พบพระพุทธรูปอยู่ในป่าริมแม่น้ำเลยห่างจากหมู่บ้านโป่ง ตำบลนาแก ไม่มากนัก แต่ไม่มีชาวบ้านกล้าเข้าไปแตะต้อง

เคลื่อนย้าย จึงได้มานิมนต์กราบเรียนหลวงปู่ศรีจันทร์ให้ทราบ และให้ท่านเป็นผู้อัญเชิญพระพุทธรูปดังกล่าวมาประดิษฐานไว้ที่วัดศรีสุทธาวาส และเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2498 หลวงปู่ศรีจันทร์พร้อมคณะกรรมการวัดได้เดินทางไปที่บ้านโป่ง ตำบลนาแหม เพื่ออัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานไว้ที่วัดศรีสุทธาวาส (วิชัย จินดาเหม, 2552 : 32) และถวายพระนามว่า “พระพุทธรูปปางมิ่งเมือง”

ภาพที่ 2 เนินดินบริเวณชุมชนโบราณเมืองจำปา บ้านโป่ง ตำบลนาแหม อำเภอเมืองเลย

หลวงพ่อกับข้อมูลในบันทึกที่คลาดเคลื่อน

ในหนังสือ “วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเลย” ที่จัดทำโดยคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ.2544 ซึ่งมีข้าราชการและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเลยจำนวนมากเป็นคณะกรรมการจัดทำหนังสือ และถือว่าเป็นเอกสารอ้างอิงที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่งของจังหวัดเลยในปัจจุบัน ได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับหลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาสไว้ ดังนี้

“พระพุทธรูปปางมิ่งเมือง (หลวงพ่อกิน) เป็นพระพุทธรูปที่แกะสลักจากหิน มีขนาดหน้าตักกว้าง 37 เซนติเมตร สูง 54 เซนติเมตร ศิลปะสมัยทวารวดีตอนปลายราวพุทธศตวรรษที่ 16 ค้นพบในสวนเอกชน บริเวณหมู่บ้านโป่ง ตำบลกกตู อำเภอเมืองเลย เมื่อ พ.ศ.2498 พระธรรมวรालังการ (หลวงพ่อกินจันทร์) ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่พระครูอดิลัยคุณาธาร ได้ไปอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดศรีสุทธาวาส (วัดเลยหลง) จนถึงปัจจุบัน หลวงพ่อกินมีอิทธิพลและความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนตลอดมา ” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ, 2544 : 97)

เช่นเดียวกับข้อมูลในเว็บไซต์ maloei.com ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับหลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาสว่า “...ค้นพบในสวนเอกชน บริเวณหมู่บ้านโป่ง ตำบลกกตู อำเภอเมืองเลย เมื่อพุทธศักราช 2498 พระธรรมวรालังการ (หลวงพ่อกินจันทร์) ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่พระครูอดิลัยคุณาธาร ได้ไปอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดศรีสุทธาวาส (วัดเลยหลง)...” (พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเลย, ออนไลน์) ซึ่งเป็นข้อมูลชุดเดียวกับในหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเลย

ส่วนในเว็บไซต์ www.rakloei.com ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย ในกำกับของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการพบหลวงพ่อกินว่า “...เดิมทีประดิษฐานอยู่ในบ้านโป่ง ตำบลกกตู อำเภอเมือง จังหวัดเลย สถานที่แห่งนี้เคยเป็นเมืองโบราณมาก่อน ชื่อว่าเมืองท่าจำปา มีอายุหลายร้อยปีมาแล้ว...” (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย, ออนไลน์) และข้อมูลดังกล่าวนี้ยังถูกนำมาเขียนบนแผ่นหินแกรนิตขนาดใหญ่เป็นป้ายข้อมูลอยู่หน้ามณฑปหลวงพ่อกิน ภายในวัดศรีสุทธาวาส ซึ่งนางนิตยากุล อุตสาหะ พร้อมครอบครัวเป็น

ผู้สร้างถวายเป็นด้วย ดังปรากฏข้อความว่า “...แต่เดิมประดิษฐานอยู่ในป่า บ้านโป่ง ตำบลกกตู อำเภอมือง จ.เลย เคยเป็นเมืองโบราณมาก่อน ชื่อว่าเมืองท่าจำปา มีอายุหลายร้อยปีมาแล้ว...”

เมื่อมาพิจารณาจากข้อมูลทั่วไปของตำบลกกตู อำเภอมืองเลย พบว่าไม่มีชื่อหมู่บ้านในตำบลนี้ว่า “บ้านโป่ง” หากแต่มีชื่อหมู่บ้าน “บ้านโป่งป่าตั่ว” อยู่ในเขตการปกครองหมู่ที่ 5 ตำบลกกตู และพื้นที่หมู่บ้านดังกล่าวอยู่ในเขตภูเขา จากการสำรวจและสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านโป่งป่าตั่วก็ไม่พบร่องรอยเกี่ยวกับชุมชนโบราณที่ชื่อ “เมืองท่าจำปา” เลย จากการสัมภาษณ์พระครูสิทธิธรรมารักษ์ เจ้าคณะตำบลกกตู เขต 2 ท่านก็ไม่เคยทราบข้อมูลว่า พระพุทธรูปหลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาส ได้ถูกพบในบริเวณนี้เลย (พระครูสิทธิธรรมารักษ์, สัมภาษณ์ : 5 พฤษภาคม 2558) แต่ในขณะเดียวกันที่บ้านโป่ง ตำบลนาแกม อำเภอมืองเลย กลับมีข้อมูลในเชิงพื้นที่และความทรงจำชาวบ้านปรากฏสอดคล้องชัดเจนดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาแล้ว ดังนั้น ข้อมูลในเอกสารที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานราชการป้ายข้อมูลภายในวัดศรีสุทธาวาส และสื่อออนไลน์ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐบางแห่งในจังหวัดเลยทำขึ้นดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาข้างต้นจึงเป็นข้อมูลที่คาดเคลื่อนไปจากความจริง โดยเฉพาะตำแหน่งหมู่บ้านและตำบลที่ค้นพบหลวงพ่อกิน

ภาพที่ 3 ป้ายข้อมูลที่หลวงพ่อกินอยู่ที่หน้ามณฑปภายในวัดศรีสุทธาวาส

ภาพที่ 4 ปกหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเลย

เมืองจำปา บ้านโป่ง ตำบลนาแหม : สถานที่พบหลวงพ่อกิน

ชุมชนโบราณเมืองจำปา อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเลยทางทิศตะวันตก ในท้องที่บ้านโป่ง ตำบลนาแหม อำเภอเมืองเลย เป็นเนินดินขนาดใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ ปัจจุบันเป็นที่ดินในครอบครองของเอกชน ตำแหน่งที่ตั้งของเนินดินอยู่ใกล้กับจุดที่ห้วยอีเลิงไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเลย ชาวบ้านเรียกบริเวณที่ห้วยอีเลิงไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเลยว่า “ท่าจำปา” ทำให้มีบางคนเรียกบริเวณนี้ว่า “เมืองท่าจำปา” บริเวณที่ตั้งชุมชนโบราณเมืองจำปาจึงมีลักษณะคล้ายกับบริเวณสามแยกในเส้นทางโบราณที่สามารถเชื่อมต่อกับบ้านเมืองตอนในลุ่มแม่น้ำเลย บ้านเมืองในลุ่มแม่น้ำโขงและชุมชนขนาดเล็กในหุบเขาลุ่มลำห้วยอีเลิงได้

ในบริเวณเนินดินแห่งนี้ได้มีการพบพระพุทธรูปหินแกะสลัก มีขนาดหน้าตักกว้าง 37 เซนติเมตร สูง 54 เซนติเมตร ศิลปะสมัยทวารวดีตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ปัจจุบันถูกอัญเชิญไปประดิษฐานที่วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง นอกจากนี้ ยังมีรายงานจากชาวบ้านว่าการพบเศษภาชนะดินเผาที่เคลือบด้วยสีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลอมเขียว ซึ่งผู้เขียนสันนิษฐานว่าคล้ายคลึงกับเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาเมืองเวียงจันทน์ ปะปนอยู่กับเศษภาชนะดินเผาแกร่งธรรมดาอยู่ในบริเวณเนินดิน จึงมีความเป็นไปได้ว่า ชุมชนโบราณเมืองจำปาอาจมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์หรือมีการตั้งถิ่นฐานของผู้คนทับซ้อนกัน ทั้งในสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 16-18) และกลุ่มวัฒนธรรมล้านช้าง (พุทธศตวรรษที่ 20-24) ก็เป็นไปได้

ภาพที่ 5 ป้ายข้อมูล
ประวัติหลวงพ่อกินที่ด้านหน้า
มณฑป ระบุว่าหลวงพ่อกินเคย
ประดิษฐานอยู่ในป่าบ้านโป่ง
ตำบลกกตู

บทสรุป

จากลักษณะภูมิประเทศและข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอมา จะเห็นได้ว่าข้อมูลทางโบราณคดีชุมชนโบราณเมืองจำปาได้สอดคล้องกับข้อมูลที่ระบุว่า หลวงพ่อกินเคยประดิษฐานอยู่ในบริเวณชุมชนโบราณเมืองจำปา ในเขตบ้านโป่ง ตำบลนาแหม อำเภอเมืองเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นชุมชนโบราณสมัยทวารวดี และความทรงจำของชาวบ้านที่ยังรับรู้และอยู่ในเหตุการณ์การเคลื่อนย้ายหรืออัญเชิญหลวงพ่อกินไปยังวัดศรีสุทธาวาสโดยพระธรรมวรลังการ (หลวงปู่ศรีจันทร์ วัฒนโก) อดีตเจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาส

ดังนั้น ข้อมูลในเอกสารที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานราชการ ป้ายข้อมูลภายในวัดศรีสุทธาวาส และสื่อออนไลน์ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเลยทำขึ้นดังที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างมา ซึ่งระบุว่า หลวงพ่อกิน วัดศรีสุทธาวาส เดิมประดิษฐานอยู่ในเขตบ้านโป่ง ตำบลกกตู อำเภอเมืองเลยนั้น จึงเป็นการบันทึกและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายของหลวงพ่อกินที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ในส่วนของสถานที่ที่ค้นพบ และควรดำเนินการแก้ไขฐานข้อมูลให้ถูกต้องต่อไป

ก่อนที่จะข้อมูลดังกล่าวจะฝังอยู่ในความจำหรือความรู้ของลูกหลาน เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและเชื่อว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นคือความจริงที่ได้แย้งไม่ได้ในที่สุด

References

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเลย**. กรุงเทพฯ: ศูรสภาลาดพร้าว.
- ดนุพล ไชยสินธุ์. (2534). **มรดกไทยเลย**. เลย: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลยวิทยาลัยครูเลย.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2558). **ร่องรอยวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาสมัยทวารวดีในพื้นที่จังหวัดเลย**. เลย: รุ่งแสงการพิมพ์.
- ปรีชา ทองเพชร. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีระวัฒน์ แสนคำ (ผู้สัมภาษณ์). (28 ธันวาคม 2557).
- พระครูสิทธิธรรมารักษ์. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีระวัฒน์ แสนคำ (ผู้สัมภาษณ์). (5 พฤษภาคม 2558).
- พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเลย. (2558). พระพุทธศิลามังคลมิ่งเมือง. 30 เมษายน 2558.
- http://maloei.com/index.php?option=com_content&view=article&id=103:2012-02-02-11-13-38&catid=38:2012-01-04-18-45-28&Itemid=62.
- วิชัย จินดาเหม. (2552). “หลวงพ่อกิน วัดเลยหลง”. **ข่าวสดรายวัน**. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6890 วันที่ 10 ตุลาคม 2552.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2554). **พระพุทธรูปสำคัญและพุทธศิลป์ในดินแดนไทย**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สิงห์ ไชยสินธุ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีระวัฒน์ แสนคำ (ผู้สัมภาษณ์). (7 กุมภาพันธ์ 2558).
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย. (2558). หลวงพ่อกิน วัดเลยหลง. 30 เมษายน 2558. <http://www.rakloei.com/index.php/artistry/19-wat-loei-long>.